

VALKEAKOSKEN RANTOJEN OSAYLEISKAAVAN RAKENNUSINVENTOINTI

VALKEAKOSKEN KAUPUNKI
8/2023

Työn tilaaja
Valkeakosken kaupunki
Mila Mäenluoma, yleiskaavapäällikkö
040 335 6043

Laatija
Ramboll
Niemenkatu 73
15140 Lahti
P +358 20 755 611
www.ramboll.fi

Tiina Heikkilä, insinööri (AMK)
040 139 5193

Kannen kuva
Ramboll

Nykytilavalokuvat
Ramboll

Suoritusajankohta
Työ on suoritettu ajalla toukokuu – elokuu 2023

Päiväys
31.8.2023

SISÄLLYSLUETTELO

1.	Johdanto	3
2.	Säilyneisyys sekä arvojen ja merkittävyyden arviointi	5
2.1	Arvojen ja merkittävyyden arviointi	5
2.2	Säilyneisyyden arviointi	6
2.3	Suosituks	6
3.	Kartanot	7
3.1	Tykölään kartano	7
3.2	Jutikkalan kartano	10
3.3	Lahisten kartano	13
4.	Tilakeskukset	16
4.1	Alitalo, Ylitalo ja Keskitalo	16
4.2	Alitalo	18
5.	Huvilat ja vapaa-ajan rakennukset	20
5.1	Helkavuoren rannan kohteet	20
5.2	Valmarinniemi	22
5.3	Kariniemi	24
5.4	Carlstedtin ateljeehuvila	26
5.5	Visavuori	28
5.6	Verkkosaari	30
5.7	Rauttunmaja	32
6.	Muut kohteet	34
6.1	Sääksmäen pappila	34
6.2	Sääksmäen silta ja Viidennumero	36
6.3	Päivölä	38
6.4	Hiittionmäki	40

1. JOHDANTO

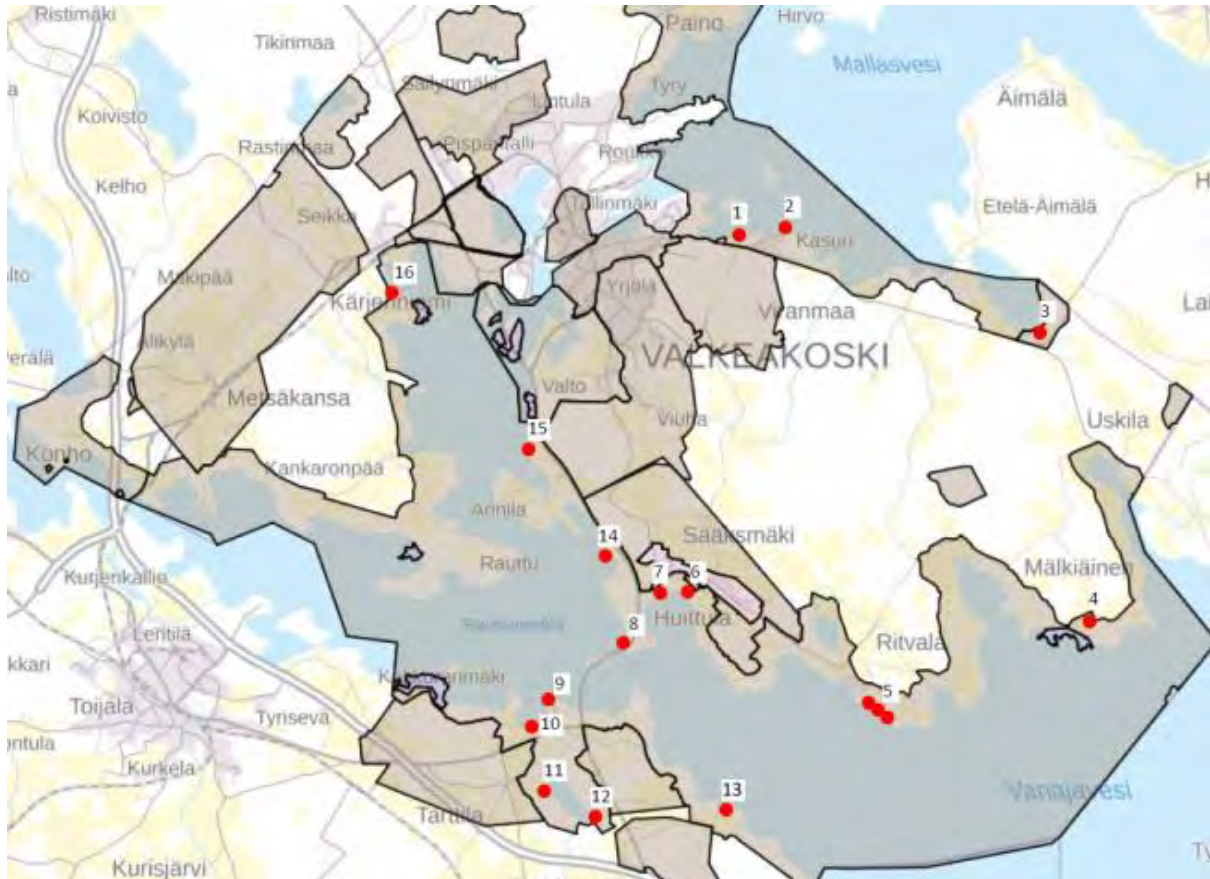
Valkeakosken rantojen osayleiskaava päivitystyö on tullut vireille Valkeakosken kaupunginvaltuuston päätöksellä 19.12.2022. Kaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut nähtävillä. Alueella voimassa oleva yleiskaava on laadittu ennen nykyistä maankäyttö- ja rakennuslakia ja se on osin vanhentunut. Kaavoituksen tavoitteena on mahdollistaa tämän päivän vaatimuksia vastaava vapaa-ajan asuminen, selkeyttää lomarakentamisen ehtoja sekä muodostaa kiinteistörakenteen kannalta yksiselitteinen ja tasapuolinen ohje rakennuspaikkojen muodostamiselle niin, että samalla huomioidaan vapaiden ranta-alueiden riittävyys, luonnonsuojelu, maisema-arvot, virkistystarpeet, vesiensuojelu sekä vesistön, maaston ja luonnon ominaispiirteet maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti. Kaavatyön yhteydessä tarkastellaan vakituisen asumisen mahdollistamista.

Tämän rakennusinventointi on maankäyttö- ja rakennuslain (9§) edellyttämä kaavan perusselvitys. Tarkoituksena on dokumentoida osayleiskaava-alueen rakennetun ympäristön nykytilaa ja tunnistaa siihen mahdollisesti liittyviä kulttuurihistoriallisia, rakennustaiteellisia ja maisemallisia arvoja. Inventointi ei sisällä rakennusten kuntoarvioita tai muita teknisiä selvityksiä.

Selvitystyön esiselvitysvaiheeseen on kuulunut lähtöaineiston kokoaminen (mahdolliset aikaisemmat selvitykset, pohjakartat, ortoilmakuvat jne.) Rakennusten valmistumisvuodet perustuvat rakennus- ja huoneistorekisteriin tai kiinteistönomistajilta maastokäynnin aikana saatuihin tietoihin.

Selvitysalue ja siihen kuuluvat rakennukset on käyty inventoimassa 14.6.2023. Maastokatselmuksen aikana rakennukset ja niiden ympäristö dokumentoitiin valokuvaamalla ja kirjaamalla niitä koskevia tietoja ylös. Valokuvat, joissa ei ole lähdeviitettä, ovat selvityksen tekijän.

Selvityksen on tilannut Valkeakosken kaupunki, jonka yhteyshenkilönä tässä työssä on ollut yleiskaavapäällikkö Mila Mäenluoma. Selvityksen on laatinut konsulttina Ramboll Finland Oy. Työn on laatinut insinööri (AMK) Tiina Heikkilä.

Kuva 1. Rakennusinventointiin kuuluvat rakennukset.

1. Alitalo, Ylitalo ja Keskitalo
2. Valmarinranta
3. Tykölän kartano
4. Kariniemi
5. Helkavuoren rannan kohteet
6. Carlstedtin ateljeehuvi
7. Sääksmäen pappila
8. Sääksmäen silta ja Viidennumero
9. Visavuori
10. Hiittionmäki
11. Päivölä
12. Jutikkalan kartano
13. Lahisten kartano
14. Verkkosaari
15. Rauttunmaja
16. Alitalo

2. SÄILYNEISYYS SEKÄ ARVOJEN JA MERKITTÄVYYDEN ARVIOINTI

2.1 Arvojen ja merkittävyyden arviointi

Arvoa määriteltäessä on tarkasteltu rakennuksen rakennustaiteellisia, historiallisia ja taajamakuullisia arvoja säilyneisyyden, harvinaisuuden, tyypillisyyden, kerroksellisuuden ja kertovuuden näkökulmasta. Rakennustaiteellisiin arvoihin sisältyvät arkkitehtoniset arvot, yksityiskohdat, rakentamistapa ja materiaalit. Historiallisiin arvoihin sisältyvät yhteiskunnalliset ilmiöt ja käyttö. Taajamakuullisia ja maisemallisia arvoja arvioitaessa on huomioitu alueen ja rakennuksen merkitys taajamarakenteessa ja -näkymissä.

Rakennustaiteellinen merkitys

Kohde edustaa ansiokkaasti aikakautensa rakentamista, tiettyä arkkitehtonista tyyliä tai rakennustapaa. Arkkitehtonisen laadun lisäksi suunnittelijan tunnettavuus, kohteen innovatiivisuus ja kaupunkirakennustaiteellinen laatu sisältyvät kriteeriin. Rakennushistoriallisiin arvoihin sisältyvät arkkitehtoniset arvot, yksityiskohdat, rakentamistapa ja materiaalit.

Historiallinen merkitys

Kohteella on merkitystä historian tai kulttuurihistorian tulkinnassa tai havainnollistamisessa. Se on ollut vaikutuksiltaan heijastava tai välittänyt innovaatiota. Historiallisiin arvoihin sisältyvät yhteiskunnalliset ilmiöt ja käyttö.

Taajamakuullinen merkitys

Kohde luo tai siihen sisältyy voimakkaita elämyksiä esimerkiksi luonnonmaiseman ja ihmisen vaikutuksen vastakkaisuuden tai tietyn kaupunkikuvallisesti hallitsevan tai toistuvan tekijän takia. Taajamakuullisia arvoja arvioitaessa on huomioitu alueen ja rakennusten merkitys taajamarakenteessa ja -näkymissä.

Kohteen tai alueen arvojen merkittävyys arvioidaan rakennussuojelua koskevassa laissa esitetyn perusteiden (Laki rakennusperinnön suojelemisesta 4.6.2010/498):

- harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);
- historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus);
- aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);
- alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);
- merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai
- näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

Rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä.

2.2 Säilyneisyyden arviointi

Säilyneisyys perustuu maastokäynnin yhteydessä suoritettuun rakennuksen ulkotilojen katselmukseen. Säilyneisyyttä on arvioitu seuraavin kriteerein:

Hyvin säilynyt

- käyttö on alkuperäinen
- tilajako on säilynyt
- julkisivumateriaalit ovat alkuperäiset tai alkuperäisen kaltaisia
- alkuperäiset yksityiskohdat hyvin säilyneitä
- ovet ja ikkunat ovat alkuperäiset
- rakennuksessa on ajallista kerroksellisuutta

Kohtalaisesti säilynyt

- käyttötarkoitus on muuttunut
- rakennusta on osittain muutettu, mutta sen perushahmo on säilynyt
- julkisivumateriaalit ovat alkuperäiset tai alkuperäisen kaltaisia
- alkuperäisiä detaljeja on osittain muutettu
- oviin ja ikkunoihin on tehty muutoksia, mutta uudet ovat lähes alkuperäisen kaltaiset ja muutokset ovat luettavissa

Oleellisesti muuttunut

- rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut
- rakennusta on muutettu niin, ettei alkuperäistä tilannetta pysty hahmottamaan
- julkisivumateriaaleja on osittain tai kokonaan muutettu
- alkuperäisiä detaljeja on muutettu
- ovia ja ikkunoita on muutettu
- muutokset ovat kokonaisuuden luonnetta häiritseviä ja niitä on vaikea havaita

2.3 Suositukset

Arvioinnin pohjalta on annettu suosituksia kaavoitukselle käyttäen seuraavia luokituksia:

sr – suojeltava rakennus tai rakennusryhmä

Merkinnällä esitetään osoitettavan ne kohteet, joissa rakennuksella tai rakennusryhmällä on erityisiä rakennushistoriallisia, historiallisia ja/tai maisemallisia/kyläkuvallisia arvoja. Kohteeseen suoritettavien muutos- ja korjaustöiden tulisi pyrkiä alkuperäisten rakennusten ja rakennusosien säilyttämiseen ja/tai palauttamiseen. Kohteeseen kohdistuvien muutostöiden yhteydessä on suotavaa kuulla museoviranomaista.

/s – alue, jolla ympäristö säilytetään

Merkinnällä on osoitettu ne kohteet, joissa rakennusryhmä muodostaa rakennushistoriallisia, historiallisia ja/tai maisemallisia/kyläkuvallisia arvoja omaavan kokonaisuuden. Kohteeseen suoritettavien muutos- ja korjaustöiden lähtökohtana tulee olla ympäristön ja sen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyttäminen.

Kohteet, joille ei esitetä suojelumerkintää

3. KARTANOT

3.1 Tykölän kartano

Perustiedot

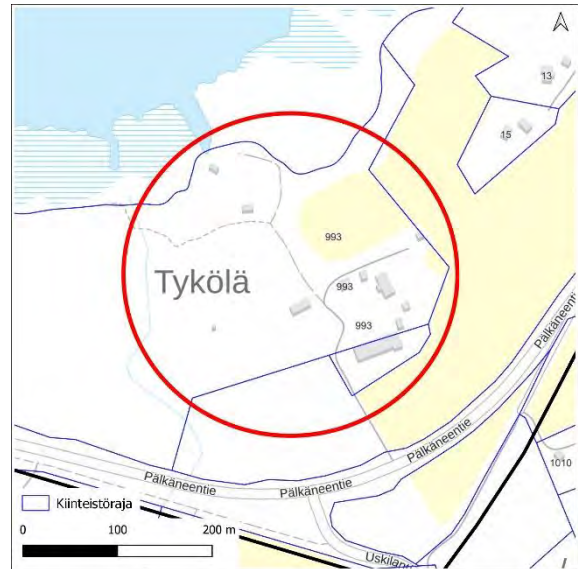
Kiinteistö: 908-488-1-68

Osoite: Pälkäneentie 993

Valmistuminen: Päärakennus 1860-luku

Kuvaus

Tykölänjärven etelärannalle sijoittuvan Tykölän kartanon historia ulottuu aina 1500-luvulle saakka. Kartano toimi pitkään maanviljelyn, kalastuksen ja lintuharrastuksen keskiössä. 1980-luvulla kartano toimi kotimuseona Mannerheim-aiheiselle kokoelmalle. Kartanoon kuuluvia rakennuksia on kunnostettu viime vuosien aikana. Kartanon vihreään pihapiiriin kuuluu päärakennuksen lisäksi yhdeksän rakennusta, joista kolme on pihasaunoja.

Kartanon nykyinen päärakennus on valmistunut 1860-luvulla ja siinä on 420 neliötä. Empiretyylinen päärakennuksen julkisivut on verhoiltu vaakasuuntaisella ja keltaiseksi maalatulla paneloinnilla. Poikkipään edustalla on lasikuisti. Kuusiruutuisten puuikkunoiden puitteet ja vuorilaudat ovat valkoiset. Mansardi- ja aumakaton katemateriaalina on musta saumapelti. Perustus on lohkottua kiveä.

Päärakennuksen länsipuolella on vuonna 1953 valmistunut ns. alatalo, joka toimi työntekijöiden majapaikkana. Puolitoista kerroksisen rakennuksen julkisivut on verhoiltu vaakasuuntaisella ja keltaiseksi maalatulla paneloinnilla. Ikkunat ovat kuusiruutuisia. Harjakaton katemateriaalina on musta saumapelti. Päädyissä on pienet kuistit. Betonisokkeli on maalattu ruskeaksi.

Päärakennuksen eteläpuolella on ulkoasun perusteella 1800-luvun lopulla valmistunut osin punatiilinen, osin lautaverhoiltu ja osin luonnonkivipintainen navetta. Ulkoasun perusteella navettaa on myöhemmin laajennettu itään. Navetan vieressä on ulkoasun perusteella 1900-luvun alussa valmistunut pystylaudoin verhoiltu ja punaiseksi maalattu ulkorakennus sekä hirsirakenteinen ja maalaamaton ulkorakennus oletettavasti 1800-luvun lopulta. Pihan itäreunassa on punamullattu hirsirakenteinen vanha asuinrakennus sekä kaksi pientä ja punaiseksi maalattua ulkorakennusta. Lisäksi kartanopihassa on kaksi keltaiseksi maalattua ja vaakapaneloitua ulkorakennusta. Rannalle kuljettaessa polun varrella on ruskeaksi maalattu ja lautaverhoiltu talousrakennus ja rannassa pieni punaiseksi maalattu ja lautaverhoiltu sauna.

Arvot

Tykölän kartano sitä ympäröivine ulkorakennuksineen muodostaa edustavan kartanorakennusryhmän, jolla on rakennustaiteellista sekä historiallista arvoa. Empiretyylinen päärakennus ja siihen liittyvät ulkorakennukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta ovat edustava ja laadukas esimerkki aikakauden kartanorakentamisesta. Rakennuksissa tehty muutokset ja korjaukset on tehty rakennusajankohdalle tyypillisiä ominaispiirteitä kunnioittaen. Taajamakuva ja rantamaisemassa kartanokokonaisuudella ei ole erityistä arvoa.

Suositukset

Kohde esitetään merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Valkeakosken sanomat. 3.9.2020.

Päärakennus valmistui 1860-luvulla.

Alatalo vuodelta 1953.

Kivinavetta ja sen itäpuolella oleva ulkorakennus.

Pihapiirin hirsirakenteisia rakennuksia.

Pihapiirin kaksi keltaista ulkorakennusta.

Rannan läheisyydessä on ruskea talousrakennus sekä punainen rantasauna.

3.2 Jutikkalan kartano

Perustiedot

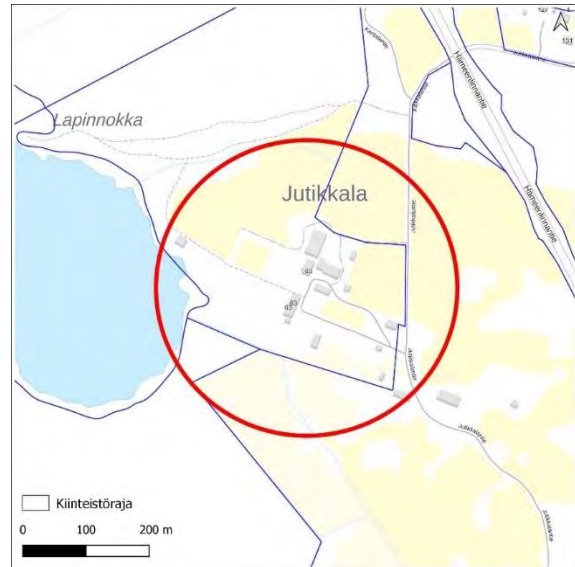
Kiinteistö: 908-425-3-34

Osoite: Jutikkalantie 63

Valmistuminen: Päärakennus noin 1840

Kuvaus

Jutikkalan kartano sivurakennuksineen sijaitsee pitkän puukujanteen päässä Saarioisjärven etelärannalla, Päivänpesän pohjukassa. Peltojen ympäröimään ja suorakulmaisesti toisiinsa nähden sijoitettujen rakennusten muodostamaan pihapiiriin kuuluu useita 1800-luvulla valmistuneita rakennuksia. Kartanoa ympäröi englantilaistyylinen puisto, jonka on istuttanut Adam Ramsay 1840-luvulla.

Kartanon uusklassistinen päärakennus on rakennettu vuoden 1840 tienoilla. Päärakennuksen pääjulkisivua koristaa julkisivun keskellä oleva kookas poikkipääty, jonka edustalla on pieni kuisti. Päärakennuksen pohjoispuolella on 1860-luvulla rakennettu asuinrakennus. Näiden välissä on ulkoasun perusteella 1800-luvun lopulla valmistunut ns. käräjärakennus. Rakennusten julkisivut on verhoiltu valkoisin listoin erotetulla vaaleaksi maalatulla vaak- ja pystysuuntaisella laudoituksella. Moniruutuisia ikkunoita reunustavat koristeelliset vuorilaudat. Perustukset ovat lohokottua luonnonkiveä.

Käräjärakennuksen ja asuinrakennuksen pohjoispuolella on harmaakivinen navetta, joka on vanhimmilta osin vuodelta 1872. Navetan vieressä on hirsirakenteinen ja kookas talousrakennus, lautaverhoiltu talousrakennus sekä pieni asuinrakennus. Rakennukset on punamullattu ja ulkoasun perusteella ne on rakennettu 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa.

Päärakennuksen eteläpuolella on hirsirakenteinen ja punamullattu pakarirakennus, jonka toisessa päässä on ruokakello. Kartanolle vievän tien varrella on suuri keltaiseksi maalattu viljamakasiini, joka on rakennuksista vanhin, sillä se säästyi vuoden 1839 tulipalolta.

Arvot

Jutikan kartano sitä ympäröivine talousrakennuksineen muodostaa merkittävän kartanorakennusryhmän, jolla on huomattavaa rakennustaiteellista sekä historiallista arvoa. Uusklassistinen komea päärakennus ja siihen liittyvät asuin- ja talousrakennukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta ovat edustava ja laadukas esimerkki aikakauden kartanorakentamisesta. Rakennuksissa on säilynyt paljon alkuperäisiä yksityiskohtia ja korjaukset on tehty rakennusten alkuperäisiä arvoja kunnioittaen. Taajamakuussa ja rantamaisemassa kartanokokonaisuudella on vähäistä maisemallista arvoa. Kohde sijoittuu historiallisen Sääksmäen Jutikkalan kartanon valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön RKY 2009 sekä Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021.

Suosituks

Kohde esitetään merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. RKY-2009. Museovirasto.
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993-luettelo. Museovirasto.

Päärakennus valmistui noin 1840.

Niin sanottu kärjäarakennus sekä asuinrakennus 1860-luvulta.

Harmaakivinavetta 1870-luvulta sekä talousrakennus.

Viljamakasiini 1839 edeltävän tulipalon ajalta sekä pakarirakennus.

Vanha asuinrakennus sekä talousrakennus.

3.3 Lahisten kartano

Perustiedot

Kiinteistö: 908-433-1-68

Osoite: Lahistentie 245

Valmistuminen: Päärakennus 1900-luvun alusta

Kuvaus

Lahisten kartano sijaitsee Vanajaveden etelärannalla. Kartanon päärakennus sijaitsee lähellä rantaan laskevaa rinnettä. Päärakennuksen itäpuolella sijaitsee kartanon puutarha ja ulkorakennukset sijoittuvat pääosin päärakennuksen itä- ja eteläpuolelle.

Kartanon päärakennus on ulkoasun perusteella valmistunut 1900-luvun alussa. Kahdella poikkipäädellä varustellun päärakennuksen pääsisäänkäynti sijoittuu rakennuksen itäsiivuun.

Kookkain pylväin reunustetulle sisäänkäynnille johtavat kiviportaavat. Vaalean harmaaksi maalatun rakennuksen julkisivuissa vuorottelevat pysty- ja vaakasuuntainen panelointi, joka on eroteltu toisistaan tumman harmaalla listoituksella. Moniruutuiset ja koristeellisin vuorilaudoin varustellut puuikkunat on sijoitettu julkisivuihin säännöllisesti. Perustus on lohkottua luonnonkiveä ja katemateriaalina on punatiili.

Päärakennuksen kanssa samassa pihapiirissä sijaitsee hirsirakenteinen ja punamullalla maalattu asuinrakennus. Mansardikattoisessa rakennuksessa on moniruutuiset puuikkunat ja etelälappeella ruokakello. Pihan puolella on pieni katettu kuisti. Pihateiden risteyksessä on kolmen navettarakennuksen muodostama kokonaisuus. Julkisivuissa vuorottelevat luonnonkivi, punatiili ja punaiseksi maalattu laudoitus. Navettarakennusten yhteydessä on lisäksi 2007 valmistunut hallirakennus. Näiden lisäksi kartanon pihapiiriin hirsirakenteinen ja punamullattu aittarakennus, tiilirakenteinen ja punaiseksi maalattu ulkorakennus sekä vuonna 1936 valmistunut punainen asuinrakennus.

Arvot

Lahisten kartano sitä ympäröivine rakennuksineen muodostaa merkittävän kartanorakennusryhmän, jolla on merkittävä rakennustaiteellista sekä historiallista arvoa. Empiretyyliä edustava päärakennus ja siihen liittyvät asuin- ja talousrakennukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta ovat edustava esimerkki aikakauden kartanorakentamisesta. Rakennuksissa tehdyt muutokset ja korjaukset on tehty rakennusajakohdalle tyypillisiä ominaispiirteitä kunnioittaen. Taajamakuvassa ja rantamaisemassa kartanokokonaisuudella on vähäistä maisemallista arvoa. Kohde sijoittuu Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021.

Suosituks

Kohde esitetään merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.

Päärakennus.

Päärakennuksen viereinen asuinrakennus.

Päärakennuksen länsipuoleinen ulkorakennus ja idänpuoleinen aittarakennus.

Kartanon navettarakennuksia.

Navetta sekä hallirakennus 2007.

Asuinrakennus 1936.

4. TILAKESKUKSET

4.1 Alitalo, Ylitalo ja Keskitalo

Perustiedot

Kiinteistöt: 908-432-1-46, 908-432-1-55 ja 908-432-1-58

Osoite: Kärsäntie 22, 30 ja 32

Valmistuminen: Päärakennukset 1920–1950

Kuvaus

Alitalon, Ylitalon ja Keskitalon muodostama rakennusryhmä koostuu kolmesta Kärsänlahden rantaan sijoittuvasta pihapiiristä. Pälkäneentielle vanhojen peltoalueiden halki kulkee pihapiireille johtava Kärsäntie. Pihapiirien länsipuolella on tiivis rykelmä vanhoja hirsi- ja lautarakenteisia ulkorakennuksia.

Ylitalon päärakennus on valmistunut vuonna 1926. Etelä- ja pohjoisseinustoilla on massiiviset avokuistit. Julkisivut on verhoiltu vaaleaksi maalatulla laudoituksella. Harjakaton katemateriaalina on punatiiltä muistuttava pelti. Päärakennusta reunustavat oletettavasti 1900-luvun alussa valmistuneet navetta, aitta sekä varistorakennus. Lautaverhoillut tai hirsipintaiset rakennukset on maalattu punaisiksi. Navetta on osin punatiilipintainen. Harjakattojen katemateriaalina on punatiili. Vuorilaudat on maalattu keltaisiksi. Rannassa on 1925 valmistunut pieni ja matala hirsirakenteinen ja keltaiseksi maalattu sauna. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Betonisokkeli on maalattu ruskeaksi. Ylitalon aittarakennuksen katolla komeilee visiiri, jossa komeilee vuosiluku 1543.

Alitalon vuonna 1952 valmistunut päärakennus on vapaa-ajan käytössä. Puolitoistakerroksisessa rakennuksessa on keltaiseksi maalattu pystypeiterimoitus. Puuikkunat ovat pääosin joko kaksi- tai kolmijakoisia ja puitteet valkoiseksi maalattuja. Pihalle avautuu katettu kuisti. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Betonisokkeli on maalattu ruskeaksi. Päärakennuksen pohjoispuolella on oletettavasti 1900-luvun alussa valmistunut navetta. Suorakaiteen muotoinen navetta on alaosastaan punatiilinen ja yläosastaan ruskeaksi maalattua pystypeiterimoitusta. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Rannassa on vuonna 1940 valmistunut sauna. Rannan puolelta sauna on hirsirakenteinen ja pihan puolelta punaiseksi maalattua pystypeiterimoitusta. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Rakennuksessa on vanhat puuikkunat ja -ovet. Näiden lisäksi puustoisessa pihapiirissä on lisäksi kaksi pientä maalaamatonta ja hirsirakenteista ulkorakennusta.

Keskitalon kookas ja komea päärakennus on valmistunut vuonna 1920. Pystypeiterimoitetussa ja punaiseksi maalatussa päärakennuksessa on kuusiruutuiset ikkunat, joissa valkoiset puitteet ja vuorilaudat. Harjakaton katemateriaalina on punatiili. Rakennuksessa on kuistillinen poikkipääty. Samassa pihapiirissä on tietävästi 1900-luvun alussa valmistunut navetta sekä aittarakennus. Komeassa osin sementtitiilisessä ja osin pystypeiterimoitetussa navetassa on jyrkkä harjakatto, jonka katemateriaalina on punatiili. Puuikkunat ovat moniruutuiset. Punatiilikattoisen ja osittain hirsirakenteisen aittarakennuksen julkisivut ovat punaiseksi maalattua pystypeiterimoitusta. Aittaa on jossain vaiheessa laajennettu.

Arvot

Alitalon, Ylitalon ja Keskitalon vanhat päärakennukset sivurakennuksineen muodostavat eheän ja hyvin säilyneen 1900-luvun alkuvuosikymmenien rakentamistapaa edustavan kokonaisuuden, jolla on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Päärakennukset ovat säilyttäneet rakentamisajankohdalleen tyypilliset piirteet ja niitä on kunnostettu alkuperäistä kunnioittaen. Rakennuskokonaisuudella on vähäistä arvoa taajamakuvassa sekä rantamaisemassa.

Suositukset

Kohde suositellaan osoitettavaksi merkinnällä /s (alue, jolla ympäristö säilytetään).

Keskitalon päärakennus ja navetta.

Ylitalon päärakennus ja rantasauna.

Alitalon päärakennus ja rantasauna.

Näkymä alueelle Pälkäneentieltä.

4.2 Alitalo

Perustiedot

Kiinteistö: 908-431-1-56

Osoite: Kärjenniementie 113

Valmistuminen: Päärakennus 1924

Kuvaus

Kukkaronlahden etelärannalle sijoittuvan siistin ja hyvin hoidetun pihapiirin halki kulkee vanha pihatie sen itäpuoleiselle kiinteistölle. Pihatie on vanha linjaus Kärjenniemen eteläosaan kulkeneesta tiestä, joka myöhemmin siirrettiin kulkevaksi nykyistä lännemmäs. Alitalon rakennuskokonaisuuteen kuuluu pihatien itäpuolelle sijoittuva ja vuonna 1924 valmistunut päärakennus, 1866 valmistunut kivinavetta sekä 1987 valmistunut rantasauna. Pihatien länsipuolella on 1800–1900-lukujen vaihteessa valmistunut aitta sekä 2002 valmistunut autotalli. Lähellä Kärjenniementietä sijaitsee 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta oleva asuinrakennus, ja kivinavetta vuodelta 1875.

Päärakennuksen julkisivuissa on keltaiseksi maalattu pystypeiterimoitus, joka ikkunoiden yläpuolella on vaakasuuntainen. Harjakattoinen avokuisti sijoittuu tien puoleiselle seinustalle. Ikkunoissa on tummat puitteet ja valkoiset vuorilaudat. Monimuotoisen katon katemateriaalina on punatiiltä jäljittelevä musta pelti. Päärakennuksen pohjoispuolella on 1866 valmistunut kivinavetta, jota on korotettu 1950–1960-luvulla pystypeiterimoitetulla ja punaiseksi maalatulla osalla. Rannassa on hirsirakenteinen ja ruskeaksi maalattu matala saunarakennus.

Pihatien itäpuolella oleva aitta sekä Kärjenniementien läheisyydessä sijaitseva asuinrakennus ovat ulkoasun perusteella valmistuneet 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Hirsipinnat on maalattu punaisiksi. 1800-luvun lopulla valmistuneiden kivinavetoiden alaosat ovat luonnonkiveä ja yläosat punaiseksi maalattua pystylaudoitusta. Harjakattojen katemateriaalina on pelti.

Arvot

Alitalon päärakennus 1920-luvulta ja siihen liittyvät sivurakennukset 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta muodostavat edustavan ja hyvin säilyneen rakennuskokonaisuuden, jolla on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Rakennuksia on kunnostettu rakentamisaikakaudelle tyypilliset piirteet kunnioittaen. Rakennuskokonaisuudella on vähäistä arvoa taajamakuvassa sekä rantamaisemassa. Kohde sijoittuu Pirkanmaan maakuntakaavassa 2040 maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuurimaisemaksi määritellylle alueelle (Liuttula-Vedentaan kulttuurimaisema).

Suosituks

Kohde suositellaan osoitettavaksi merkinnällä /s (alue, jolla ympäristö säilytetään).

Lähteet

- Kiinteistönomistajan tiedot maastokäynnillä

Päärakennus 1924.

Vanha aitta ja asuinrakennus 1800–1900-lukujen vaihteesta.

Kivinavetat 1866 ja 1875.

Saunarakennus 1987 ja autotalli 2002.

5. HUVILAT JA VAPAA-AJAN RAKENNUKSET

5.1 Helkavuoren rannan kohteet

Perustiedot

Kiinteistö: 908-449-11-73

Osoite: Helkavuori 11

Valmistuminen: Huvilat 1916–1920

Kuvaus

Helkavuoren rannan kohteisiin kuuluu kaksi huvilarakennusta, rantasauna sekä viisi ulkorakennusta. Huvilarakennukset sekä ulkorakennukset sijaitsevat jyrkästi nousevan puustoisien tonttien puolivälissä. Sauna on kiinni vesirajassa. Tontin pohjoisosassa kulkee Helkavuoren rannan yksityistie, joka johtaa kiinteistön länsipuolella sijaitsevalle kahdelle tontille. Kummaltakin huvilalta avautuu komeat näkymät kohti Vanajavettä.

Huviloista pohjoisin ja samalla kookkain on valmistunut vuonna 1920. Kolmikerroksisen rakennuksen eteläpäässä on kookas ja koristeellinen torni. Vuorauksena vaihtelee vaalea vaaka- ja pystyponttilaudoitus, joka on jaettu listoilla erikokoisiin kenttiin. Rannan puolelle avautuu koko julkisivun levyinen ja kaaripylyvään koristeltu pääkerroksen katettu terassi sekä sen yläpuolelle sijoittuva toisen kerroksen avoterassi. Pohjoissivulla on katettu sisäänkäynti. Ikkunat ja ulko-ovet ovat alkuperäisiä puuovia. Katemateriaalina on ruskea huopa.

Eteläinen huvilarakennus on valmistunut vuonna 1916. Puolitoistakerroksisen rakennuksen julkisivuissa on vaalea rappaus. Yläosassa vaakasuuntainen hirsivuoraus. Jyrkästi harjakattoisen rakennusosan eteläseinustalla on matala aumakattoinen siipiosa, jonka eteläseinustalla luonnonkivistä rakennettu savupiippu. Ikkunat ja ulko-ovet ovat alkuperäisiä. Katemateriaalina on punatiili.

Rannassa on tiettävästi 1900-luvun alussa valmistunut rantasauna. Alaosan hirsipinta on punaiseksi maalattu ja ullakkokerroksen pystylaudoitus on maalattu keltaiseksi. Rannan puolelle on myöhemmin rakennettu katettu terassi. Katemateriaalina on vihreä saumapelti. Ikkunat ja ulko-ovi ovat alkuperäisiä puuovia.

Arvot

Helkavuoren rannan huviloilla on erityistä rakennustaiteellista arvoa. Vuonna 1920 valmistunut ylväänä rinteessä seisova huvila edustaa aikansa rakennustaiteellisesti korkealaatuista nikkarityylistä huvilarakentamista. Vuonna 1916 valmistunut huvila edustaa edellistä vaatimattomampaa 1900-luvun alun huvila-arkkitehtuuria. Rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäiset ulkoasunsa. Saunarakennuksella on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa osana Vanajaveden rantaa. Kohde sijoittuu Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021 sekä Ritvalan-Ikkalan kulttuurimaisemaan.

Suosituks

Kohde suositellaan osoitettavaksi merkinnällä /s (alue, jolla ympäristö säilytetään).

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Pirkanmaan maakunnallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan liitto.

Huvila 1920.

Huvila 1916 ja rantasauna.

Pihapiirin tavanomaisia varastorakennuksia.

5.2 Valmarinniemi

Perustiedot

Kiinteistö: 908-428-1-207

Osoite: Valmarintie 110

Valmistuminen: 1800-luvun loppu

Kuvaus

Mallasveden rannalla ja Valmariniemen kärjessä sijaitseva Valmarinniemi on kaupungin omistuksessa ja vuokrattavissa oleva vapaa-ajan kohde, johon kuuluu yhteensä kuusi rakennusta.

Eteläisin niistä on hirsirakenteinen, punaiseksi maalattu ja harjakattoinen Valluntupa. Ulkoasun perusteella rakennus on valmistunut 1800-luvun puolella. Puolitoistakerroksisen rakennuksen harjakaton katemateriaalina on musta huopa. Vanhat puuikkunat ovat pääosin 6-ruutuiset, ja niissä on valkoiset puitteet ja vuorilaudat. Kivijalka on luonnonkiveä. Eteläseinustalla on lasiveranta. Punaisen hirsirakennuksen länsipuolella on vuonna 1979 valmistunut matala ja loivakattoinen saunarakennus eli niin sanottu alasauna. Hirsipintaiset seinät on maalattu ruskeiksi. Järven puolelle avautuu sisäänvedetty terassi. Sokkeli on betonia. Kiinni rannassa on pieni hirsirakenteinen saunarakennus, joka ulkoasun perusteella on valmistunut 1800-luvun puolella. Harjakaton katemateriaalina on ruskea pelti.

Aivan niemen kärjessä ovat Mallasmaja ja Illanpirtti. Ulkoasun perusteella rakennukset ovat valmistuneet 1800-luvun puolella. Illanpirtti on punaiseksi maalattu hirsirakennus. Ullakkokerros on punaiseksi maalattua pystypeiterimoitusta. Pihan puolelle avautuu avokuisti ja järven puolelle lapekattoinen avoterassi. Puuikkunat ovat moniruutuiset ja puitteet sekä koristeelliset vuorilaudat on maalattu keltaisiksi. Harjakaton katemateriaalina on pelti. Perustukset ovat luonnonkiveä. Mallasmaja on ruskeaksi maalattu hirsirakennus. Järven suuntaan avautuu iso katettu avoterassi, jonka yhteydessä on iso luonnonkivistä rakennettu uuni. Puuikkunat ovat pääosin kuusiruutuiset. Ikkunoissa on valkoiset puitteet ja koristeelliset vuorilaudat. Ulko-ovet ovat vanhoja puuvia. Harjakaton katemateriaalina on ruskea saumapelti. Perustukset ovat luonnonkiveä. Mallasmajan ja Illanpirtin eteläpuolella on viime vuosikymmeninä valmistunut pystylaudoitettu ja punaiseksi maalattu varastorakennus.

Arvot

Valmarinniemen 1800-luvun kansallisromanttista hirsihuvilarakentamista edustavat rakennukset rikkaine yksityiskohtineen muodostavat edustavan ja hyvin alkuperäiset tyylipiirteensä säilyttäneen rakennuskokonaisuuden, jolla on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Rakennuksilla on arvoa osana Mallasveden rantamaisemaa.

Suosituksat

Kohde suositellaan osoitettavaksi merkinnällä /s (alue, jolla ympäristö säilytetään).

Illanpirtti

Valluntupa ja Mallasmaja.

Alasauna 1979 sekä rantasauna.

5.3 Kariniemi

Perustiedot

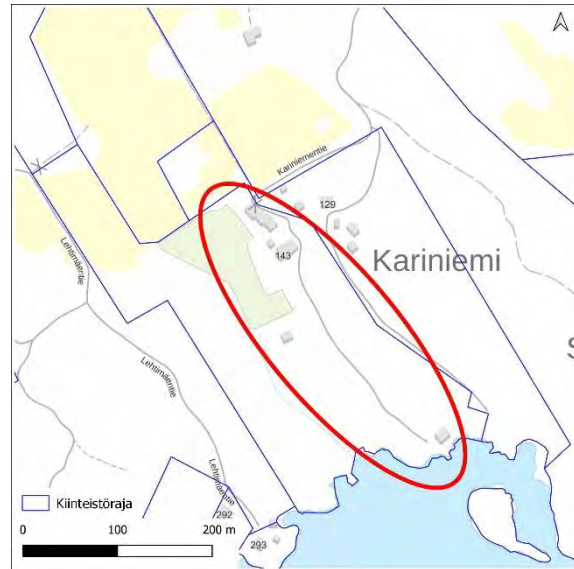
Kiinteistö: 908-487-6-6

Osoite: Kariniementie 143

Valmistuminen: Päärakennus 1914–1916

Kuvaus

Vanha päärakennus vuosilta 1914–1916 liittyi Valkeakosken-Sääksmäen säätyläishuviloihin. Nykyiseen muotoon vanhan päärakennuksen rakensivat Hugo ja Greta Suolahti 1930-luvulla. Suolahdet ja heidän tyttärensä perhe Hilka ja Kaarlo Linkola lapsineen pitivät tilaa kesäpaikkanaan. Tila myytiin Suolahden pojalle Osmolle, joka kasvatti tilalla myös karjaa. Vuonna 1948 Kariniemen tila siirtyi kaupassa Suomen Maatalousteknikkojen yhdistykselle. Valkeakosken kauppa osti tilan kesäsiirtolaksi vuonna 1949. Lapset viettivät kesäsiirtolassa useita viikkoja kerrallaan. Uusi majoitusrakennus rakennettiin 1960-luvun alkupuolella. Kesäsiirtolatoiminta päättyi vuonna 1989. Vuonna 1994 Kariniemen alue siirtyi koulutoimelta kaupungin nuorisotoimelle ja alueesta muodostui lasten ja nuorten leirikeskus. Syksyllä 2019 kaupunki laittoi kiinteistön myyntiin.

Kariniemen entinen leirikeskus sijaitsee Vanajaveden rannalla, Kuhanselällä. Ranta-alue on luonnonsuojelualue. Päärakennus on valmistunut 1914–1916 ja saanut nykyisen ulkoasunsa 1930-luvulla. Poikkipäädyin varustellun rakennuksen julkisivut on verhoiltu keltaiseksi maalatulla pystypeiterimoituksella. Moniruutuiset puuikkunat ovat valkopuitteisia. Pihan puoleiselle seinustalle sijoittuu poikkipäädyllinen umpikuisti moniruutuisine lasi-ikkunoineen ja rannan puolelle katettu terassi. Katemateriaalina on harmaa saumapelti. Sokkeli on lohkottua luonnonkiveä.

Päärakennuksen pohjoispuolella oleva majoitusrakennus on valmistunut vuonna 1963. Matalan ja loivaharjakattoisen rakennuksen julkisivuissa on ruskeaksi maalattu pystypanelointi. Tuuletusikkunalliset ja valkopuitteiset ikkunat sijoittuvat lähelle katon rajaa. Sokkeli on betonia.

Rantaan johtavan tien varrella on kasvillisuuden peittämä pieni majoitusrakennus, joka ulkoasun perusteella on valmistunut 1900-luvun alussa. Keltaiseksi maalatuissa julkisivuissa on pystypeiterimoitus. Rakennuksessa on vanhat puuikkunat ja -ovet. Puitteet ja vuorilaudat ovat valkoiseksi maalatut. Harjakaton katemateriaalina on tumma huopa. Rannan suuntaan avautuu pieni avokuisti. Perustus on lohkottua luonnonkiveä. Rannalla on loivakattoinen matala saunarakennus, joka on ulkoasun perusteella valmistunut 1960-luvulla. Ruskeaksi maalatussa hirsirakennuksessa on harmaaksi maalattu betonisokkeli ja rannan suuntaan avautuva sisäänvedetty terassi. Katemateriaalina on ruskea pelti.

Arvot

Kariniemen päärakennus sekä pieni majoitusrakennus edustavat 1900-luvun alun puurakentamistapaa ja niillä on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Rakennusten tyylipiirteet ovat säilyneet hyvin, 1930-luvulla toteutetuista muutoksista huolimatta. Muut pihapiirin rakennukset ovat tavanomaisia aikakautensa edustajia. Rantamaisemassa Kariniemellä ei ole erityistä maisemallista arvoa.

Suosituks

Kohteelle ei esitetä suojelumerkintöjä.

Lähteet

- Valkeakosken sanomat. 19.11.2020.

Päärakennus 1914–1916.

Päärakennuksen rannan puoleinen julkisivu sekä pihan puoleinen julkisivu.

Majoitusrakennus 1963.

Rantasauna ja pieni majoitusrakennus.

5.4 Carlstedtin ateljeehuvila

Perustiedot

Kiinteistö: 908-422-11-58

Osoite: Rantavainiontie 54

Valmistuminen: Huvila 1936

Kuvaus

Pappilanlahden rantaan rajoittuvalle pienelle ja hoidetulle tontille sijoittuu vuonna 1996 valmistunut vapaa-ajan rakennus, 2000 valmistunut autotalli, oletettavasti 1900-luvun alussa valmistunut ulkorakennus sekä 1936 valmistunut pieni rakennus.

Pienen ja pohjakaavaltaan neliön muotoisen vuonna 1936 valmistuneen ja ulkoasun perusteella uimahuoneeksi tarkoitetun rakennuksen julkisivuissa on vaakasuuntainen punaiseksi maalattu panelointi. Rannan puolelle avautuu pieni harjakattoinen kuisti. Kuusiruutuisissa ikkunoissa on siniseksi maalatut puitteet, valkoiset vuorilaudat sekä keltaiset ikkunaluukut. Katon rajaa koristaa sahalahtainen siniseksi maalattu listoitus. Aumakaton katemateriaalina on musta huopa.

Vuonna 1996 valmistunut vapaa-ajan rakennus on ruskeaksi maalattu puolitoistakerroksinen hirsirakennus. Pihan puolelle avautuu harjakattoinen avokuisti ja rannan puolelle sisäänvedetty terassi. Terassin yläpuolella on ullakkokerroksen suojaista parveke. Moniruutuisten ikkunoiden puitteet ovat tumman vihreä ja vuorilaudat valkoiset.

Arvot

Vuonna 1936 valmistunut ja oletettavasti uimahuoneeksi tarkoitettu rakennus edustaa koristeellista 1900-luvun alun hirsirakennusta. Ulkoasultaan se on säilyttänyt rakentamisajankohdalleen tunnusomaiset piirteet. Rantamaisemassa kohteella ei ole erityistä maisemallista arvoa. Kohde sijoittuu historiallisen Sääksmäen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön RKY 2009 sekä Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021.

Suosituks

Kohteelle ei esitetä suojelumerkintöjä.

Lähteet

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. RKY-2009. Museovirasto
- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.

Uimahuonetta muistuttava rakennus vuodelta 1936.

Vapaa-ajanrakennus 1996.

Vuonna 2000 valmistunut autotalli sekä 1900-luvun alussa valmistunut ulkorakennus.

5.5 Visavuori

Perustiedot

Kiinteistö: 908-460-1-48

Osoite: Visavuorentie 80

Valmistuminen: Asuinrakennus 1902 ja ateljee 1903

Kuvaus

Visavuori on kuvanveistäjä Emil Wikströmin kansallisromanttinen ateljeekoti, jonka taiteilija suunnitteli ja toteutti Sääksmäen maisemiin vuosina 1893–1912. Visavuori oli ensimmäinen ns. erämaa-ateljee, joka Suomessa rakennettiin suomalaisuusaatteen saattelmana.

Kuvanveistäjä Emil Wikström suunnitteli 1893 itselleen hirsisen kuvanveistoateljeen kauniille niemelle Rauttunselän rannalle.

Kansallisromanttinen, karjalaisia rakennusmuotoja jäljittelevä rakennus valmistui seuraavana vuonna, mutta paloi 1896. Wikström rakennutti omien piirustusten mukaan paikalle uuden samantyyllisen asuinrakennuksen 1899–1902 sekä 1903 erillisen ateljeerakennuksen, jota jatkettiin 1912. Emil Wikströmin taiteilijakotimuseo avattiin Visavuorella 1967. Ns. Kari-paviljonki rakennettiin kasvihuoneen paikalle 1980-luvulla Erkki Helamaan suunnitelmin. Taiteilijakotimuseon rakennusten laajamittainen restaurointityö valmistui 2003.

Niemen kärjessä sijaitsevan asuinrakennuksen 1902 seinät ovat vuoraamatonta hirttä. Moniruutuisissa ikkunoissa on keltaiseksi maalatut puitteet ja vihreäksi maalatut koristeelliset vuorilaudat. Rannalle avautuu sisäänvedetty kuisti koristeellisin kaitein.

Pienessä linnamaisessa ateljeerakennuksessa 1903 on korkea luonnonkivisokkeli, vaalean keltaiseksi rapatut lautaseinät ja jyrkkä kimpipaanakatto. Moniruutuisissa ikkunoissa on punaiset puitteet. Julkisivun muotokielessä on vaikutteita Itä-Karjalan kansanarkkitehtuurista. Rakennuksen tuulimyllyä muistuttavassa tornissa on tähtitorni.

Rakennuksia ympäröi pengerretty puutarha. Rakennusten välisellä kalliolla on lapinrauniot, joka on muinaismuistolain rauhoittama. Ympäristössä on Wikströmin perheen kesäasuntoja.

Arvot

Visavuoren taiteilijahuvila on kansallisromanttisen arkkitehtuurin tärkeimpiä suomalaisia rakennusmuistomerkkejä. Erämaahuvilat, joista ensimmäisinä ovat valmistuneet taiteilijoiden itsensä suunnittelemat Sääksmäen Visavuori ja Ruoveden Kalela, muodostavat omaperäisen ryhmän kansallisen arkkitehtuurityylin etsinnässä. Erityisen taidokkaasti toteutettu ja arkkitehtonisesti korkeatasoinen rakennuskokonaisuus on säilyttänyt hyvin alkuperäiset ominaispiirteet. Rantamaisemassa rakennuksilla on erityistä arvoa. Kohde sijoittuu Visavuoren taiteilijakodin ja ateljeen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön RKY 2009 sekä Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021.

Suosituks

Kohde esitetään merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. RKY-2009. Museovirasto.
- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993-luettelo. Museovirasto.

Ateljeerakennus 1903.

Asuinrakennus 1902.

Asuinrakennus 1967 ja Kari-paviljonki 1990.

5.6 Verkkosaari

Perustiedot

Kiinteistö: 908-448-3-2

Osoite: Rapolantie 428

Valmistuminen: Huvila 1939

Kuvaus

Verkkosaaren rakennuskokonaisuus sijaitsee kapean niemen kärjessä Rauttunselän rannalla.

Niemen keskellä ja kasvillisuuden ympäröimänä sijaitsee vuonna 1939 valmistunut komea nikkarityylinen huvilarakennus. Rakennuksessa on vaaka- ja pystysuuntainen sekä vaalean ruskeaksi maalattu panelointi. Alkuperäiset puuikkunat ovat pääosin T-mallisia. Rakennuksen eteläkulmauksessa on vinkkelinmuotoinen katettu lasiveranta, jonka yläpuolelle sijoittuu ullakkokerroksen avoparveke. Ulko-ovi on alkuperäinen puinen peiliovi. Sokkeli on lohkottua luonnonkiveä. Katemateriaalina on punainen saumapelti.

Verkkosaarta edemmäs kuljettaessa rannan tuntumassa on vuonna 1920 valmistunut saunarakennus. Julkisivuissa on keltaiseksi maalattu pystypeiterimoitus. Aivan Verkkosaaren kärjessä on lähellä vesirajaa punaiseksi maalattu hirsirakenteinen saunarakennus. Rekisteritietojen mukaan rakennus olisi valmistunut 1920, mutta ulkoasun perusteella se on todennäköisesti 1800-luvun lopulta. Pienen saunan rannan puolella on pieni katettu kuisti. Harjakaton katemateriaalina on ruskea huopa.

Arvot

Nikkarityylinen komea huvilarakennus ja siihen liittyvät vanhat saunarakennukset muodostavat rakennustaiteellisesti ja historiallisesti arvokkaan kokonaisuuden. Rakennukset ovat onnistuneesti säilyttäneet rakennusajankohdalleen tunnusomaiset piirteet. Rantamaisemassa rakennuksilla on vähäistä arvoa. Kohde sijoittuu historiallisen Sääksmäen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön RKY 2009. Kohde sijoittuu valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021.

Suosituks

Kohde suositellaan osoitettavaksi merkinnällä /s (alue, jolla ympäristö säilytetään).

Lähteet

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. RKY-2009. Museovirasto.
- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.

Huvila 1939.

Huvilan yhteydessä olevat ulkorakennukset.

Saunarakennukset.

5.7 Rauttunmaja

Perustiedot

Kiinteistö: 908-452-2-76

Osoite: Aholantie 53

Valmistuminen: Päärakennus 1947

Kuvaus

Annilanlahden rannalla sijaitsee kaupungin omistuksessa ja vuokrattavissa oleva Rauttunmaja. Rakennuskokonaisuuteen kuuluu vuonna 1947 valmistunut vapaa-ajan rakennus Rauttunmaja, ulkoasun perusteella 1970-luvulla valmistunut saunarakennus sekä pieni mahdollisesti päärakennuksen kanssa samoihin aikoihin rakennettu ulkorakennus.

Rauttunmaja on jälleenrakennuskauden puolitoistakerroksinen vapaa-ajan rakennus, jonka julkisivuverhouksena on punaiseksi maalattu vaakapanelointi. Tuuletusikkunallisia ja valkopuitteisia puuikkunoita koristavat ikkunaluukut. Pohjoisseinustalle sijoittuvat sisäänkäynnin yhteyteen on rakennettu kookas harjakattoinen kuistirakennelma, joka jatkuu myös länsiseinustalle. Rannan puoleiselle sivulle sijoittuu pieni erkkeri ikkunoineen. Harjakaton uusittuna katemateriaalina on musta aaltopelti ja sokkeli on betonia. Päärakennuksen vieressä on pieni vaakalaudoitettu ja punaiseksi maalattu harjakattoinen ulkorakennus. Rannan suuntaan avautuu pieni neliruutuinen puuikkuna.

Hirsirakenteinen saunarakennus on maalattu ruskeaksi. Harjakaton uusittuna katemateriaalina on musta pelti. Rannan suuntaan avautuu sisäänvedetty koko sivun pituinen kuisti. Ikkunapuitteet ovat valkoiset. Sokkeli on betonia.

Arvot

Rauttunmaja ja saunarakennus edustavat rakennusajankohdilleen tavanomaista rakentamista ja niillä on vähäistä rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Kumpikin rakennuksista on säilyttänyt rakentamisajankohdalleen tyypilliset piirteet ja niiden ulkohahmo on päärakennuksen sisäänkäyntikatosta lukuun ottamatta säilynyt alkuperäisenä. Rakennuksilla on vähäistä arvoa osana Annilanlahden rantamaisemaa.

Suosituks

Kohteelle ei esitetä suojelumerkintöjä.

Rauttunmajan vapaa-ajan rakennus 1947.

1970-luvun saunarakennus.

Ulkorakennus.

6. MUUT KOHTEET

6.1 Sääksmäen pappila

Perustiedot

Kiinteistö: 908-444-1-24

Osoite: Huittulantie 50

Valmistuminen: Päärakennus 1968

Kuvaus

Entisen Sääksmäen pappilan tontilla sijaitsee vuonna 1968 valmistunut omakotitalo sekä rannan tuntumassa 1997 valmistunut saunarakennus. Vanhasta pappilatontista on jäljellä pihaan johtava silmukkamaisen lenkin muodostama tie, vanha maakellari sekä vanhoja ja kookkaita lehtipuita.

Nykyinen 1960-luvun lopussa valmistunut

päärakennus on yksikerroksinen vaalea tiilirakennus, joka on osin verhoiltu vaakasuuntaisin paneloinnein. Rannan suuntaan avautuu rakennuksen kulmaan rakennettu ja sisäänvedetty terassi. Myöhemmin aumakatoksi muutetun katon katemateriaalina on punatiili. Rannan tuntumassa on hirsirakenteinen ja tavanomainen tumma saunarakennus 1990-luvun lopulta.

Arvot

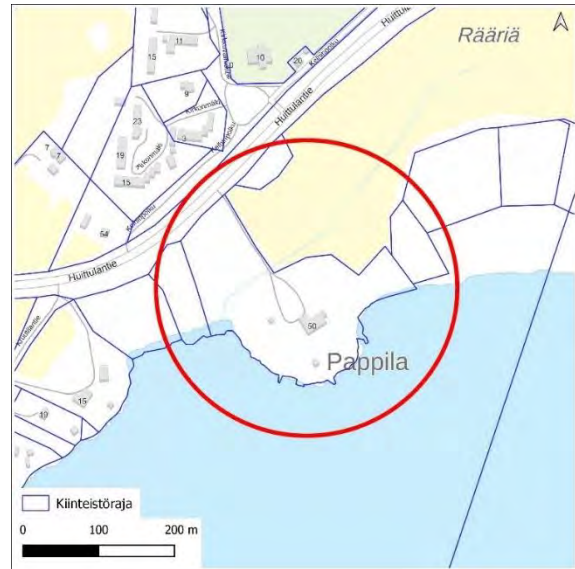
Entisellä pappilantontilla sijaitsee nykyisin 1960-luvulla valmistunut ja ulkoasultaan merkittäviä muutoksia kokenut omakotitalo sekä tavanomainen 1990-luvulla valmistunut saunarakennus. Kohteen ainoana arvona voidaan pitää paikan historiaan liittyviä arvoja. Kohde sijoittuu historiallisen Sääksmäen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön RKY 2009 sekä Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021.

Suosituks

Kohteelle ei esitetä suojelumerkintöjä.

Lähteet

- Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt. RKY-2009. Museovirasto.
- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.

Päärakennuksen pihan puoleinen julkisivu.

Päärakennuksen rannan puoleinen julkisivu.

Rantasauna.

6.2 Sääksmäen silta ja Viidennumero

Perustiedot

Kiinteistö: 908-444-5-1, 908-876-6-0

Osoite: Viidennumero Rapolantie 670

Valmistuminen: Silta 1963 ja Viidennumero 1965

Kuvaus

Vanajaveden järvimaisemaan halkova Sääksmäen silta valmistui vuonna 1963 osaksi Helsingin ja Tampereen välistä valtatieta 3.

Talvitienlahden rannalle sijoittuvaan Viidennumeron rakennuskokonaisuuteen kuuluu vuonna 1965 valmistunut kookas ravintolarakennus, vuonna 2000 valmistunut majoitusrakennus, vuonna 1977 valmistunut saunarakennus sekä vuonna 1967 valmistunut huoltoasemarakennus. Ravintolarakennus on

matala ja julkisivuissa on ruskea pystylauditus. Saunarakennuksessa on ruskeaksi maalatut hirsiseinät sekä aumakatto. Järvelle avautuu katettu terassi. Hirsirakenteisessa majoitusrakennuksessa on viistetty pääty järven suuntaa, jonka edustalla avoterassi. Katemateriaalina on huopa. Huoltoasemarakennuksessa on ruskeaksi maalattu pystylauditus. Tasakattoa reunustaa korkea pellitetty otsapanelointi. Kaikkien rakennusten ikkuna- ja oviaukot on peitetty vanerein. Kaikki rakennukset ovat tyhjillään ja niille on myönnetty purkulupa keväällä 2023.

Arvot

Sääksmäen silta ilmentää autoistuvan maan liikkumisen ja teiden historiaa ja sillä on siten historiallista ja taajamakuvalista merkitystä. Viidennumeron rakennuskokonaisuuteen liittyvät rakennukset ovat tavanomaisia ravintola- ja majoitusrakennuksia, eikä niillä täten ole erityistä rakennustaiteellista arvoa. Pitkän toimintahistorian kautta, rakennuksilla on vähäistä historiallista arvoa.

Kohde sijoittuu Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021. Silta on määritelty maakunnallisesti arvokkaaksi rakennetuksi kulttuuriympäristöksi 2016 yhdessä sen länsipuolelle sijoittuvan ravintolarakennuksen kanssa.

Suosituks

Sääksmäen silta suositellaan osoitettavaksi merkinnällä /s (alue, jolla ympäristö säilytetään). Viidennumerolle ei esitetä suojelumerkintöjä.

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016. Pirkanmaan liitto.

Sääksmäen silta.

Ravintolarakennus 1965 ja saunarakennus 1977.

Huoltoasemarakennus 1967 ja majoitusrakennus 2000.

6.3 Päivölä

Perustiedot

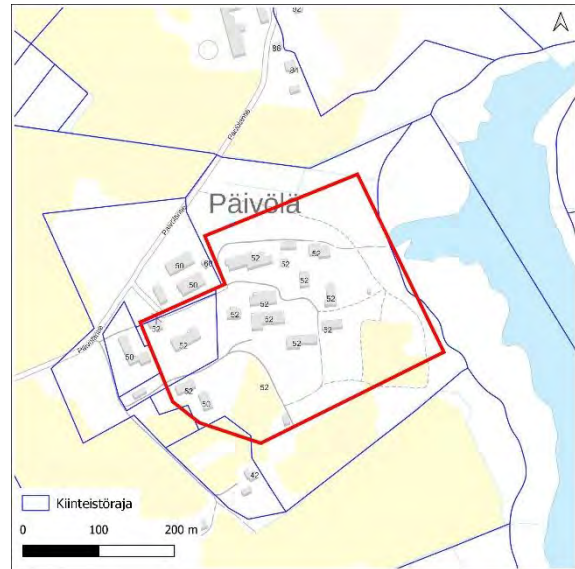
Kiinteistö: 908-454-3-1 ja 908-454-1-61

Osoite: Päivöläntie 52

Valmistuminen: 1800-luvun loppu ja 1900-luvun alku

Kuvaus

Saarioisjärven rannalle sijoittuva Päivölän kansanopisto aloitti toimintansa vuonna 1894. Alueen vanhinta rakennuskantaa edustaa puinen päärakennus vuodelta 1895 (H.R. Helin). Rakennuksen ulkoasu on myöhemmissä korjauksissa muuttunut jonkin verran. Päärakennuksen länsipuolelle sijoittuu jugendtyyliset kansliarakennus (nykyinen Villa Aino) on vuodelta 1904 sekä asuntolarakennus vuodelta 1909. Rakennusten julkisivuissa on vaalea vaakapanelointi. Moniruutuisissa ikkunoissa on valkoiset puitteet ja ruskeat vuorilaudat. Sokkeli on lohkottua luonnonkiveä.

Päärakennuksen itäpuolella on vanha kutomorakennus vuodelta 1905. Rakennuksen erityispiirteenä on punatiilinen sokkeli. Julkisivut on verhoiltu pystysuuntaisella vihreäksi maalatulla laudoituksella. Ullakkotasolla laudoitus on keltainen. Harjakaton katemateriaalina on punainen saumapelti. Moniruutuisia ikkunoita koristavat valkoiset vuorilaudat. Muita alueen 1900-luvun puurakennuksia edustaa hirsirakenteinen ja punaiseksi maalattu pakari vuodelta 1909.

Vuonna 1928 valmistunut kivilinna on kolmikerroksinen ja julkisivuiltaan vaaleaksi rapattu. Poikkipäädyllisen rakennuksen moniruutuisissa ikkunoissa on valkoiset puitteet. Harjakaton katemateriaalina on saumapelti.

Edellisten lisäksi pihapiiriin kuuluu tavanomaisia asuntolarakennuksia 1960-, 1970 ja 1980-luvuilta.

Arvot

Päivölän rakennuskokonaisuus muodostaa merkittävän rakennusryhmän, jolla on huomattavaa rakennustaiteellista sekä historiallista arvoa. 1800-luvun lopun päärakennus, sekä 1900-luvun alun rakennukset edustavat kukin ansiokkaasti oman aikakautensa edustavaa arkkitehtuuria. Rakennuksissa on säilynyt paljon alkuperäisiä yksityiskohtia ja korjaukset on tehty rakennusten alkuperäisiä arvoja kunnioittaen. Taajamakuussa ja rantamaisemassa kartanokokonaisuudella on vähäistä maisemallista arvoa.

Kohde sijoittuu Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021 sekä Tarttilan-Munteen-Linnaisten kulttuurimaisemaan.

Suosituks

Kohde esitetään merkittäväksi sr-merkinnällä (suojeltava rakennus tai rakennusryhmä).

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.
- Pirkanmaan maakunnallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet. Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan liitto.
- Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt 1993-luettelo. Museovirasto.

Vanha päärakennus 1895 ja kutomo 1905.

Entinen kansliarakennus eli Villa Aino 1904 ja asuntolarakennus 1909.

Kivilinna 1928 ja pakari 1909.

Asuntolarakennus 1973 ja 1969.

6.4 Hiittionmäki

Perustiedot

Kiinteistö: 908-453-1-18, 908-453-1-2

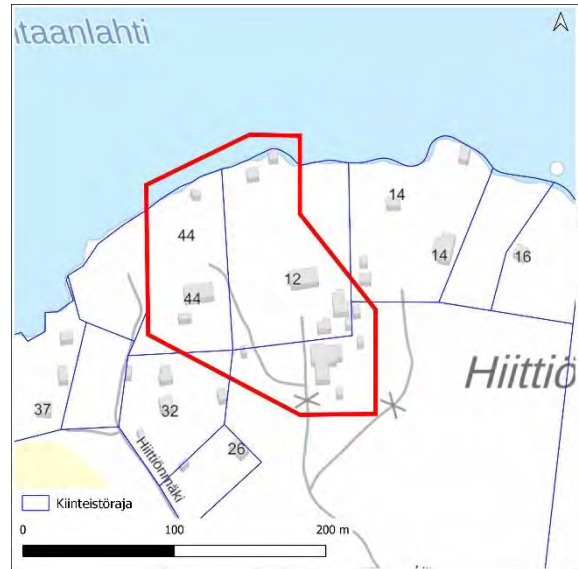
Osoite: Hiittionmäki 12 ja 44

Valmistuminen:

Kuvaus

Sillantaanlahden etelärannalle sijoittuva Hiittionmäki koostuu kahdesta erillisestä pihapiiristä.

Hiittionmäki 44:n päärakennus on valmistunut vuonna 2018 ja se on vapaa-ajan käytössä. Yksikerroksisessa ja harjakattoisessa rakennuksessa on pystysuuntainen ja punaiseksi maalattu julkisivulaudoitus, jota koristavat keltaiset vuori- ja nurkkalaudat. Rannassa on vuonna 1957 valmistunut pieni harjakattoinen rantasauna. Julkisivuissa on vaakasuuntainen ja ruskeaksi maalattu laudoitus.

Hiittionmäki 12:n päärakennus sijaitsee alueen korkeimmalla kohdalla. 2000-luvun alussa valmistuneen ja osittain kaksikerroksisen rakennuksen julkisivuissa on punaiseksi maalattu pystypeiterimoitus. Ikkunapuitteet ja vuorilaudat ovat valkoiset. Perustus on lohkottua luonnonkiveä. Päärakennuksen eteläpuolella sijaitsee hirsirakenteinen ja punaiseksi maalattu pieni asuinrakennus. Moniruutuisissa ikkunoissa on valkoiset puitteet ja vuorilaudat. Rakennus on perustettu luonnonkivien varaan. Rinteessä rannan suuntaan sijaitsee 1900-luvun alusta peräisin oleva vapaa-ajan rakennus. 1900- Mansardikattoisen ja kaksikerroksisen rakennuksen julkisivuissa on vaakasuuntainen keltaiseksi maalattu panelointi. Ikkunat ovat moniruutuisia. Vuori- ja nurkkalaudat ovat valkoiset. Kattolappeella on kattolyhdyt. Rannassa ruskeaksi maalatut saunarakennus vuodelta 1909 sekä venevaja. Harjakattoinen saunarakennus on hirsirakenteinen ja siinä on iso sisäänvedetty terassi. Venevajan julkisivuissa on vaakasuuntainen lautaverhous ja harjakaton katemateriaalina viherkatto. Edellisten lisäksi samaan pihapiiriin kuuluu yhteensä kuusi lautaverhoiltua ulkorakennusta. Ulkoasun perusteella rakennukset on rakennettu 2000-luvulla.

Arvot

Hiittionmäen vanhalla päärakennuksella sekä pienellä asuinrakennuksella 1900-luvun alusta on rakennustaiteellista ja historiallista arvoa. Rakennukset ovat säilyttäneet rakentamisajankohdalleen tyypilliset piirteet ja niitä on kunnostettu alkuperäistä kunnioittaen. Pihapiiri on täydentynyt myöhemmin rakennetuilla lukuisilla uusilla arkkitehtuuriltaan tavanomaisilla mutta siistissä kunnossa pidetyillä vapaa-ajan-, sauna- ja talousrakennuksilla. Rakennuskokonaisuudella on vähäistä arvoa rantamaisemassa. Kohde sijoittuu Sääksmäen-Tarttilan valtakunnallisesti arvokkaalle maisema-alueelle VAMA 2021.

Suosituks

Kohteelle ei esitetä suojelumerkintöjä.

Lähteet

- Pirkanmaan valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet VAMA 2021. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristökeskus.